

ዳኤራይ ነርክበሉ

ምስከረም 29/2018

ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)

ኣብ ኣነባባር ወድ-ሰብ ዳኤራይ ነርክበሉ ትብሎም ስርሒታት መሊኦም ኢዮም፡ ሕጂ ንክትገብር ዘይጥዕመካ እንተድኣ ኩይኑ፡ ንግዚኡ ኣጽኒሕካ እቲ ኣቐዲሙ ክግበር ዘለዎ ዘህውኽ ዕማማት ትገብር ማለት ኢዩ። ንኣብነት መምህር ዳኤራይ ዝግበር ዕዮ ገዛ (home work) ይህበካ ኢዩ፡ እዚ ዝገብር ግን ዕዮ ክፍለ (class work) ኣቐዲሙ ዝግበር ስለዘለዎ ኢዩ። ኣብ ኩሉ ኣነባባር ወድ-ሰብ'ውን ቀደምትነት ኣዚዩ ኣገዳሲ ኢዩ።

ኣብ ግዕዞ ምዕባል ሕብረተሰብ ግን ነዞም ኩሎም ቅድምን ድሕርን ዝስርዑ ፍጻሜታት ወይ ተልእኮታት ብዕግበት ክሰላሰሉ ምእንቲ ደሞክራሲ ዝበሃል ጽንሰ-ሓሳብ ከም ታሪኻዊ ምዕባሌ ዘተበጽሖ ኣሎ። ኩሎም ኣነባባራት ናይ ቅደም-ተኸተል ኣሰራርግን ኣተገባብራን ክህልዎም ከሎ፡ ደሞክራሲ ግን ካብታ ዝተፈጥረላ ጀሚሩ፡ ብዓመጽ ክዕገት እንተዘይኩይኑ ይጽነሓለይ ዘይብሃሎ ንድሕሪት ዘይስራዕ መሳርሒ ናይ መሰል እዩ።

ንደሞክራሲ ዝምእዘዝዎን ብኸፊል ከከም ዝጥዕሞም ዝምዘምዘዎን ወይ ክኣ ኩሉ ምሉ ዝድርብይዎን መራሕትን ተመራሕትን ግን ኣለዉ። እቲ ብዙሕ ሰብ ካብ ዘይምፍላጥ ክታለል ከሎ፡ መለኸትን ቀንዲ ምሓውራቶምን ግን ኩነ ኢሊም ከም ዕላምኦም ይጥቀሙሉ። ንኣብነት ኢሳያስ ትርጉም ደሞክራሲ ጠፊኡዎ ዘይኩነስ ንዕላምኡ ስለዘየስርሖ ኢዩ ፈንፊኑዎን ከም ዝፍንፈን ክኣ ገይሩዎን።

ኢሳያስ ነዚ ጭቁን ህዝቢ ንመሰሉ ክቃለስ ንበረኻ ዝወጸ፡ ሎሚ ደሞክራሲ ዘድልየሉ ግዜ ከምዘይኩነ፡ ናይ ምትኳስ ግዜ ጥራዩ ብማለት ንንጹሃት ከታልል ክኣሉ። ሕጂ መጀመርያ ደሞክራሲ ንብለሉ ግዜ ኣይኩነን ተባሂሉ፡ እቲ ሰብ'ውን ከምኡ ወሲዱዎ፤ ቃል ኣምባሳደር ዓብደላ ኣደም ኣብ ፓል ሕድሪ ጀጋኑና። እወ ኣበይ ድኣ ነይሮም ዝብል ኣዘራርባ ኣሎ፡ ግን ዋላ ሕጂ'ውን ታሪኻዊ ሓቅታት ምፍላጥ ዝሕግዝ እምበር ዝጎድእ ኣይኩነን። እዚ ጉዳይ'ዚ ሱር ዘሰደደ ሕማም ስለዝኸነ፡ ክሳብ ሕጂ ንደሞክራሲን ንታሪኽን ዳኤራይ ነርክበሉ ዝብሉ ኣይተሳእኑን።

ሕማም ተላገብ ኣብ መጽናዕቲ ጥዕና ጥራይ ተወሲኑ ዝተርፍ ኣይኩነን፡ ኣብ ፖለቲካ'ውን ፖለቲካዊ ሕማም ተላገብ ከምዘሎ እዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ጉዕዞ ናይ መለኸቲ ከረድኣና ይኸእል። መሰላት ህዝብና ብፍላይ ክኣ መሰላት ደቀ-ኣንስትዮ ኤርትራውያን ብምክንያት ዳኤራይ ነርክበሉ ኣብ ቃልስና ቊልቊል ኣፉ ክምዘድፋእ ኩይኑ ኢዩ። መጀመርያ መላኺ ስርዓት ኣስመራን ጥቕሙ-ፈሊጣውያን ተሓባበርቱን

ተኸሰሰቲ ክኸውኑ ከለዉ፡ ኩላትና ክኣ ከም ኣባላት ድሑር ሕብረተ-ሰብ ይበዝሕን ይውሕድን ድኣምበር ተኣወድቲ ኢና። እዚ ኩሉ ክኣ ንደሞክራሲያዊ ኣገባብ ቀልሲ ንድሕሪት ስለ ዝሰራዕናዮ ምዃኑ ክኢርድኣና ኣለዎ።

ኣብ ቃልስና ጥራይ ዘይኮነ ኣብ ኣነባባር ሕ/ሰብና'ውን ንል ኣንስተይቲ ኣዝያ ዝተሃሰየት መሰላ ዝተጋህሰ ኣፍራይት ኣባልና ኢያ። እንተኾነ ግን ብድሕረትና ዝኣክል መመሰሊት ስንፍናን ናይ ንዕቀት መዓርፎን ኮይና ንረኽባ። ንወዲ ተባዕታይ ሕመቕ ኣብ ዘርእየሉ እዋን ከም ሰበይቲ ኢልካ ተላግጸሉ፡ ካብ ወድ-ጓል እተዕብስ ወድ-ኸልቢ ኣዕቢ፣ ኢልካ እንዳመሰልካ ንጓለንስተይቲ ሓብትኻን ኣዴኻን ክሳዕ ትሕቲ እንሰሳታት ከይተረፈ ተቋናጽባ።

ንልንስተይቲ ኣብ ደሞክራሲ ከም መሳርያ ናይ መሰል ዘይተረድኣ ህዝቢ ብዙሕ ጸገም ኢዩ ዘጋጥማ። ክትምርያ ኸላ ቍሩብ ናብ ጎርዞ ገጸ ዘድሃበት እንተድኣ ኮይና ተጠርጠራ ክሳዕ ክብረ ንጽህንኣ ከይተረፈ ከምዝምርመር (ምኽራላል) ይኸውን፡ እዚ ኩነታት እዚ ቀደም ከይተረድኣና ከም ንቡር ኮይኑ ዝሰምዓና ዝነበረ፡ ሐጂ ኣዚዩ ዘገህን ዘብክን ጥቓ መሰል ክኣ ዘይቀራረብን ተባዕታዊ ዓመጽ ኢዩ። እዚ ናይ መሰል ግህሰት እዚ ነቲ ዝዓመጸን ገበን ዝፈጸመን ወድ-ተባዕታይ ነጻ ገይሩ፡ ከምቲ ፈተሽቲ ዝደለይዎ ኮይና እንተዘይተረኺባ ናይ ሓዳር ዕድላ ተዓጽዮ ብሕፍረት ኣብ ሃገራ ክትነብር ስለዘይትኸእል ናብ ስደት ከተምርሕ ትግደድ።

ንል ኣንስተይቲ ኣብ ቃልሲ ክንመዝና ከለና ግን፡ ኣብ ስደት ይኹን ኣብ ዓዲ ልዕሊ ወድ-ተባዕታይ እንተዘይኮይኑ ትሕቲ ወድ-ተባዕታይ ኣበርክቶ የብላን። እዚ ሓቂዚ ናይ ቀረባ ታሪኽ ስለዝኸውነ ክንርስዎ ንኸእል ኣይመስለንን። ኤርትራውያን ደቀ-ኣንስትዮ ኣብ ስደት ሕቕኣን ክሳዕ ዝሰበር ኣብ ዓዲ ክኣ ሂወተን ክሳዕ ዝቕበር ቍምጣ ስረ ከይተረፈ ዓጢቕን ንሰውራና ከም ዝዕወት ዝገበራ ጀጋኑ ፍርቂ ጎኒ ህዝብና እየን።

እዚ እንዳኸውነ ከሎ ግን ሰውራ ኣዐዊተን ዓዲ ምስ ኣተዋ ዘጋጠመን ሓሳረ-መከራን ግፍዕን ድኸነትን ውርደትን እዚ ክበሃል ኣይክኣልን ኢዩ። ገሊኣን ከም ተጋዳላይ ምሒሎም ቃል-ኪዳን ዝኣሰሩለን ክሕደመን ጅግንነተን ክንዲ ክብረት ሕሰረት ወሊዱለን፡ ልመና'ውን ስለዘይፍቀድ ፈቕዶ መንገዲ ተጎልቢበን ናብ ልመና ክምዝኣትዎ ኮይነን ዘስካሕክሕ ኩነታት ክንዲ ጸማ ርሃጽ ሓቂ ገሃጽ-ሃጽ ዝብል ተቐቢሉወን።

እዚ ኩሉ ክፍጠር ዝኸኣለ ንደሞክራሲ ብግብረ-እኩያት ዳሕራይ ነርክበሉ ስለዝተባህለ እዩ። እቲ ዘገርም ግን እቶም ልዕሊ ኸሉ ንደሞክራሲ ዝተላለዩዎ ኣብ ግዳማዊ ዓለም ተማሂሮም ብፍልጠት ዝዘቕበቡ መኻናት ኮይኖም ምርካቦም ጥራይ ዘይኮነስ ሕጂ'ውን ንዘስካሕክሕ ተመክሮኦም ሃሰስ ክብልዎን ከም ትምህርቲ ከቕርብዎን ዝሕጥሕጥ ብምባል እንደገና መኻናት ኮይኖም ምርካቦም ኢዩ።

ኣብ ዝኸውነ ይኹን ግዜ ብፍላይ ክኣ ግዜ ቃልሲ ንታሪኽ ይኹን ንደሞክራሲ ዳሕራይ ነርክበሉ ምባል ካበይ ከምዝተበገስካን ናበይ ከምእትኸይድን ምዝንጋዕ ኢዩ። ሕጂ'ውን ተሳትፎ ደቀ-ኣንስትዮ ሽታትኡ ጠፊኡ ብምህላዉ ቃልስና ፍሕት ክብል

አይክአለን፡ ነዚኹ ክኣ ብዘይ ተሳትፎ ደቀ-አንስትዮ ዝዕወት ሰውራ የለን ዝበሃል፤ ትርጉሙ ለውጢ ክመጽእ አይክእልን ኢዩ ማለት ኢዩ። ዲክታቶርያዊ ስርዓት ኢሳያስ ንሕስረት ኣታሊሊ ከስድዐን ከሎ፡ ንሕና ክኣ ንክብረትን ንዓወትን፡ ንታሪኽን ንደሞክራሲን ዳሕራይ ነርክበሉ ከይበልና ክንምንጥሎን ከም ቀደመን ቀላጽመን ከም ዝዘርግሓን ክንገብር ምእንቲ ክንበቅዕ ብዕሽነትን ብድንቀርናን ብክድዓትን ብበለጽን ክንጉዕጸጽ የብልናን።

ብዝተረፈ ተሳትፎ ደቀ-አንስትዮ እንተድኣ ተጓዲላ ዓወትና ክርሕቕ ስለዝኹነ ዕድመ መለኸቲ ከምዝናዋሕ ክኸውን ኢዩ። ንደቀ-አንስትዮ ዋላውን ኣብ ደምበ ጸላእትኻ ዝርከባ ይኹና፡ ብመርገጸን እምበር ብጸትኣንን ብዘጋጥመን ሓሳረ-መከራ ናይ ናብራን ጠንቂ ዘለዎ ሳዕቤን ከም ምኻኑ መጠን ከነንኣእሰን ወይ ከነቆናቅበን እንተፈቲንና ዳሕራይ ነርክበሉ ዘይብሃል ደሞክራሲያዊ ሕጽረት ክኸውን ኢዩ።

ምዕባለ ናይ ሓንቲ ሃገር ዝምዘን ክሳብ ክንደይ ተሳትፎ ደቀ-አንስትዮ ኣብ ኩሉ ጽፍሕታት ወይ ትካላት ናይታ ሃገር ተዘርጊሑ ብምህላውን ዘይምህላውን ኢዩ። ኣብ ምዕራባዊ ዓለም ንዕዘቦ ከም ዘለና ደሞክራሲያዊ መሰል ብምህላው፡ ክንደይ ዓበይቲ መራሕትን ፍሉጣት ስነኪነታውያንን ዋላ ኣብ ግዜ እርጋኖም ኣብ ልዕሊ ደቀ-አንስትዮ ብዝገበርዎ ዓመጽ ተኸሲሶም ኣብ ትሕቲ ቍጽጽር ናይ መቕሕ ክኣትዉ ከለዉ ናይ ዘበንና ግሉጽ መረዳእታ ኩይኑ ኣሎ። ሃገርና ኤርትራ ግን ብሰብብ ዳሕራይ ነርክበሉ ዘምጽኦ ደሞክራሲያዊ ጽምኢ ገበነኛታት ዝዕንድሩላ ዘይበደሉ ክኣ ዝምቀሑላ ኩይና ኣላ።

ደሞክራሲ መፍትሕ ናይ መሰል ከም ምኻኑ መጠን፡ ንማዕጸ ገበነኛታት ረጊጡ ንኣፍ-ደገ ናይ ምዕባለ ክኣ ስለዝኸኸፍት ዳሕራይ ነርክበሉ ዝበሃል ናይ ቃልሲ መሳርሒ ከምዘይኩነ ሃለዎትና ብቑዕ ክምስክር ኢዩ።

መሻርኸቲ ናይዞም ንሃገርና ኤርትራ ክምንቀሱዎን ክዕምጥሩዎን ዘጓዩዩ ዘለዉ ኢሳያሱ ኣብይ ከም ብዓል ነጋውስ ስዑዲ ዓረብ ይትረፍዶ ደሞክራሲ ክህልዎምን መሰል ደቀ-አንስትዮ ክሕልዉንሲ ጨና ደሞክራሲ'ውን የብሎምን። ኣነባባር ንጉሳዊት ስዑዲ ዓረብ ተፈጥሮ ብዝዓደላ ሃብቲ ድሕረታ ንግዝኡ ተዓቢጡላ እንተዘይኩይኑ ብመሰል ደቀ-አንስትዮ ጥራይ ዘይኩነስ ብመሰል ምሉእ ህዝቢ ድሕሪ ኩለን ሃገራት ዓለም እትሰራዕ ኢያ እንተተባህለ ጌጋ የብሉን። ናይ ንጉሳዊት ስዑዲ ኣነባባር ምስ ዘበነ ሃሙራቢ ምናልባት ይመሳሰል ይኸውን'መበር፡ ካልእ ንዕኡ ዝመሰል ዘሎ ኣይምስለንን። ነዞም ከራኩር ኣንጻር መሰል ውጽዕ ህዝቢ ኤርትራን ካልኣት መሰላታን ዉሕ-ዉሕ ክብሉ ችብላ ዝብሎም ዘሎ ስርዓት መን ምኻኑ ትስሕትዎ ኣይመስለንን። ጓሳ ንኸልቢ ችብላ ኢሉ እንተዘየተባብዖ ንዝብኢ ኣይምደፈሮን ነይሩ።

ዝኹነ-ኹይኑ ኣርእስተይ ድሓር ነርክበሉ ኣብ ትሕቲ ዝብል ኣርእሱቲ ቃልስና ምእንቲ ክዕወት ደሞክራሲ ከም መተዓይይ ተጠቐምና ተሳትፎ ደቀ-አንስትዮ ወሳኒ

ምኅኑ ንምርዳእ ዝኣክል ስለዝኾነ፡ ግደ ኣሕዋትናን ኣዴታትናን ብሕጽር ዝበለ ቅድሚ ሕጂ ብዝደረሰክዎ ግጥሚ ኣደ ትብል ምስ ገለ ጽገና ጌረ ናይ ሎሚ መልእኽተይ ክዛዝም ኢየ።

ኣደ

ሕያወይቲ ዘይርከባ ኣበር

ሰብ እንዳደቀሰ ትበራበር

ዘይትኣርጊ ተትኹኒ'ዩ 'ምበር

ኣብ ጽላት ልብኹ ትሓቕፍና

ኣብ ቅርፃት ዝባንኪ ትሓዝልና

ካብ ቀይሕ ደም ጸባ ተስትይና

ኣንቲ ለዋህ እንኩም ዝልማዳ

ብቕናታ ትጥብር ንኹብዳ

ሓይኻ ተብልዕ ንውላዳ

ውሉድ እንተብኸዩ ትርብርቢ

ብጃንቋ ህጻናት ትዛረቢ

ናትክስ ንበይኑ'ዩ ጉዳም ልቢ

በዚ መቐሎ ጥቕኡ መጎጎ

በዚ ጣይታ በቲ ክኣ ጎጎ

ዕጽፍ ዝርግሕ ንኹሉ ትደርጎ

በዚ ቍራዕ በቲ ድማ ጸሕሊ

ሰብአይ ዘይርድኦ ዕቕር ሓይሊ
ከም ጎማ ትነጥር ብፍትሊ

በዚ ጸባ በቲ ክኣ ግዓት
ተዓዲልኪ'ዚ'ኹሉ መንፍዓት
ግርማ ሃገር ብዓልቲ መቕንዓት
ጥበበኛ ውሓለ ክኢላ
ጸላእታ ተፋኑ ሓባቢላ
ኣሕዋታ ትቕበል ሰላሕ ኢላ

ኣንቲ ጽላል ጥዕምቲ ሰግለለት
ኣደ ህድሞ ኣደ ጽቡቕ ኣግነት
ብርሃን ገዛ ውሻጠ ምድርቤት
ምስ ጀጋኑ ትዕጠቂ ስረ
ሓዳር ተካይዲ ብዘይ መብረ
ስለምንታይ ዘይትኹኒ ማዕረ?

ኣብ ዓዲ እንተኹንኪ ትኹድሪ
ሜዳ እንተወረድኪ ትዕንድሪ
ተራእዩኮ 'ቲ ዘይደክም እግሪ
ኣብ ገዛ እንተኹንኪ ትቕኑነኒ
ሜዳ እንተወረድኪ ትጉትኒ
ናትክስ ንበይኑ'ዩ ጉዳም ወኒ

ተናዲዳ መርገም 'ተሞሎቻ
አብ ደቂቅ ትሰግር ናብ ምርቻ
ባሕሪ ኸብዳ ናይ ውሉድ ጠበቻ
ቀንጢጥክዮ ደበና ምስ ግመ
ከዲንክና ናይ ዓወት ስልመ
ሳላኸ'ምበር ኩሉ ምሃደመ

ከይዱ ዘይርብርብ ጽኑዕ ብርኪ
ዓቕብ ዝነበረ ሜዳ ጌርኪ
ተኸላሲት ኔርክስ ዳኛ ኸንኪ
መርትዖኸ ሰሚዓቶ ዓለም
ክቡር ዋጋ ዝኸፈልክዮ ደም
ጅግንነትኪ ናይ ትማል ይደገም

መን ድኣዩ ዝብለኪ ጎደሎ?
ንበይኑ ዓይነቱ ጉዳም ኣውሎ
ዓዋንዩ ዝኸውን ዒንኪላሎ!
ዓያሹጭዮም ገለጭውን ጠላማት
ብርሃን ዝሃደሞም ድቕድቕ ጸልማት
ብዓል ጸያቕ ማዕጺድ ማይ ክራማት

ኣደ ሓዳር ተሰካሚት ዕዳ
ጽዕነት ናይ ዝባና ዘይከብዳ

ባዕለይ ኣለኹዎ ዝልማዳ

ኣደ ውዑይ ደማ እሳት ክርቢት
እንተደለየት ደማ ለዋህ ርግቢት
መማዕደዊት ኣርሒቓ ትጥምት

ዳሕራይ ነርክበሉ እንተበሉኹ
እምብለይ-እምብለይ በሊ ኢኹ
ኣነ ዓልያት ትኹን ፈኸራኹ!!!

አዩ'ዎ ዳሕራይ ነርክበሉ እንዳበልና ካብ ታሪኽና ብምፍራህ ዘይከሰስ ካብ ታሪኽና ተማሂርና ብምሕባን ደምክራሲያዊ ኣገባብ ቃልሲ ተዓጢቕና ንኸራኩር ናይ ሓያላን መንግስታት ከምቲ ዝቐደመ ብሕፍረት ነፋንዎም።

ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)